

Stichting en in LIMBURG

MUNSTERSTRAAT 10 = POSTBUS 470 = 6040 AL ROERMOND = TELEFOON 04750 - 86888

NIEUWSBRIEF No 3

JUNI 1993

DE STICHTING KRUISEN EN KAPELLEN IN LIMBURG.

OP BEZOEK BIJ DE BISSCHOP.

Dat we een exemplaar van onze Nieuwsbrief aan de bisschop zouden aanbieden, stond van meet af aan vast. Niet alleen omdat de Stichting Kruisen en Kapellen in Limburg indertijd door de bisschop van Roermond is opgericht. Maar vooral omdat de bisschoppen sindsdien de activiteiten van de Stichting met belangstelling volgden. Dat gold zeker voor Mgr. Dr. J.M. Gijsen. Waarschijnlijk omdat bij wegkruisen en veldkapellen vroomheid op menselijke maat nauw verweven is met regionale kerkgeschiedenis.

Op maandag 18 januari werd de redactie van de Nieuwsbrief in het Roermondse bisschops-huis ontvangen. Allerhartelijkst ontvangen door een bisschop, die zelf met koffie rondging en daarbij Limburgse vlaai presenteerde.

Na een korte inleiding overhandigde de voorzitter een exemplaar van de inmiddels verschenen Nieuwsbrief nummer 1 en 2.

Na een woord van dank en waardering door mgr. Gijsen kreeg het samenzijn een wat informeler karakter. Er werd doorgepraat over diverse activiteiten van plaatselijke en regionale groeperingen in de provincie.

Ter sprake kwam ook het plan om in 1994 het 40-jarig bestaan van de Stichting feestelijk te vieren. Gedacht wordt aan het houden van een symposium. Misschien rond 12 juli, de officiële stichtingsdatum. Daarnaast zouden er een aantal korte publicaties kunnen verschijnen over onderwerpen, die bij inventarisatie vaak wat onderbelicht blijven.

De bisschop op zijn beurt informeerde of de Stichting mogelijkheden zag zich ook bezig te houden met kerkhoven en begraafplaatsen. Hij had zelf ervaren dat hier en daar in de provincie de zorg daarvoor nogal wat te wensen overliet. Dat de bisschop een wat vermoeide indruk maakte, was ons tijdens het bezoek wel opgevallen. We schreven het toe aan het bezoek aan Rome, dat zo kort daarvoor had plaats gevonden. Enkele dagen later hoorden we de werkelijke oorzaak.

Wij waarderen het buitengewoon dat mgr. Gijsen ons heeft willen ontvangen zo kort voor de dag dat hij afscheid moest nemen van het bisdom. We bewaren goede herinneringen aan die laatste ontmoeting. Zijn hem dankbaar voor alle ondersteuning, die de Stichting de jaren door van hem heeft ondervonden. Voor de belangstelling vooral, die hij toonde. Zowel bij officiële gelegenheden als tijdens ontmoetingen met bestuursleden. Wij wensen hem graag nog goede jaren toe. Van ganser harte.

dr. Godfried C.M. Egelie,
voorzitter.

Op de foto ziet U van rechts naar links: de voorzitter van de Stichting Dr. G. Egelie S.C.J., de heer J. Ramakers, penningmeester, de heer Th. Custers, adviseur provincie Limburg, secretaris H. Knoors en Mgr. Gijsen.

DE WEGKRUISEN IN HEER

Ieden sedert vele jaren een kwijnend bestaan. Op een enkele uitzondering na werd er geen nog onderhouden. Wegkapellen komen al enige decennia in Heer niet meer voor. Een geleidelijke verstedelijking van het dorp was er mede oorzaak van dat niemand zich nog verantwoordelijk voelde voor een bepaald kruis. Het gevolg: nieuwe kruisen zijn er sinds de twintiger jaren niet of nog nauwelijks opgericht. Een aantal van de bestaande kruisen verdween. Ofwel door verregaande verwerking, ofwel omdat zij moesten wijken voor uitbreiding van wegen en kruispunten. Een aantal anderen vielen ten offer aan vernielzucht. Dat aftakelingsproces deed vooral veel oudere Heerdenaren pijn. Eind 1991 verzocht een aantal van hen de parochieraad van St. Petrus Banden eens te onderzoeken of het bestand aan wegkruisen in de parochie weer op het oude peil en in goede staat van onderhoud gebracht konden worden. Het initiatief werd positief ontvangen. Enkele publicaties in het parochieblad leverden zoveel ondersteunende reacties op dat in korte tijd een commissie kon worden gevormd. Enkele parochianen schonken pro deo een compleet wegkruis. Anderen gaven een corpus. Terwijl weer anderen spontaan gereedschappen, materialen, een complete werkplaats metaalbewerken en arbeidskracht beschikbaar stelden.

Op 28 november 1991 vond de eerste bijeenkomst plaats van de 'Commissie wegkruisen parochie St. Petrus Banden Heer'. In deze vergadering werden de doelstellingen nog eens duidelijk geformuleerd. Ook werden de functies verdeeld. Voorzitter werd B. Kerckhoffs. H.A. Aerts werd secretaris en tevens belast met het verzamelen van zoveel mogelijk gegevens betreffende de kruisen. J.S. Rempelberg werd penningmeester en coördinator tussen kerkbestuur, parochieraad en commissie. P.L.Beckers, W.H. Eggen en H. Vrancken zouden de technische aspecten voor hun rekening nemen.

Gestart werd met het registreren, lokaliseren en beschrijven van alle wegkruisen naar de toestand op 1 juli 1970. Die dag werd de gemeente Heer geannexeerd door Maastricht. De registratie strekte zich uit over het hele gebied van de voormalige gemeente Heer. Die omvatte toen de parochies St. Antonius van Padua te Scharn en St. Petrus Banden te Heer. De feitelijke werkzaamheden, als herplaatsing en renovatie, beperkten zich voorlopig tot het gebied van de parochie in Heer.

In de loop van 1992 verschenen er weer wegkruisen op plaatsen waar er voorheen al gestaan hadden. Een daarvan was vervaardigd naar een ontwerp van commissielid P. Beckers. In de nieuwe woonwijk Eijldergaard kwam een wegkruis daar, waar tijdens de laatste oorlog geallieerde en duitse soldaten waren gesneu-

veld. Een eigentijds kruis werd ontworpen door commissielid H. Vrancken. Op 19 maart 1993, feestdag van de H. Jozef, is het aan het eind van de St. Josephstraat opgericht op de plek waar ook vroeger een kruis had gestaan.

Resteert nog één plek in Heer waar in de komende weken een nieuw kruis zal worden geplaatst en ingezegend. Daarmee is dan het bestand aan wegkruisen in de Heerder contreien weer terug op het peil van begin 1900.

Wij verwachten dat tegen het eind van dit jaar de wegkruisen in Heer weer in optimale staat van onderhoud verkeren. De beschrijving van de kruisen met hun geschiedenis, voor zover nog te achterhalen, zal mede als afsluiting van het project in de vorm van een brochure worden uitgegeven.

De commissie zal zich voor die tijd beraden over de vraag welke maatregelen getroffen dienen te worden om de wegkruisen ook in de toekomst in goede staat te houden. Naar de parochieraad gaat hieromtrent advies uit.

H.A. Aerts.

Heer:
Nieuw door P.L.Beckers ontworpen kruis. De twaalf vanuit het hart van het kruis wegschietende pijlen symboliseren de 12 naar alle windstreken gezonden apostelen.

MEDEDELINGEN

- *Destijds gaf de werkgroep Open Monumentendag i.s.m. VVV-Echt, gemeente Echt en RABO-bank een (fiets)tocht uit, die voert langs een aantal monumentale kerken, huizen, boerderijen en kruisen en kapellen. Bepaald de moeite waard voor een zomerse dag.*
- *In "Pennestreek", bijlage van De Maasgouw (LGOG), lezen we over de inventarisatie van de kruisen en kapellen in Slenaken e.o. onder leiding van de heer Crombach. Voorwaar een goed initiatief.*
- *Van de Stichting tot behoud en beheer van veldkapellen en wegkruisen Arcen/Velden ontvingen wij het jaarverslag 1992. Hieruit blijkt wederom een grote activiteit m.b.t. restauratie en onderhoud en helaas ook weer herstel van vernielingen. Tevens werd gewag gemaakt van de ervaring van de stichting met Ned-Com Ltd. Amsterdam. Het betrof opname van de stichting in de Nederlandse Branche Telefoongids voor de Economie. Hiervoor werd een rekening gepresenteerd ad f 265,-. Men zij gewaarschuwd.*
- *Per 1 januari 1993 opereert de actieve groep Venray als "Stichting kruisen en kapellen in de gemeente Venray". Het secretariaat blijft bij Mevrouw H. Michels, Grootdorp 91, 5815 AN Merselo-Venray. Naast het Huishoudelijk Reglement van de nieuwe stichting ontvingen we het Jaarverslag over 1992. De ateliërgroep is bezig met het ontwikkelen van nieuwe manieren voor het gieten van corpora.*
- *In het goed verzorgde parochieblad "De Trump" (nr. 1819, dec. 1992) van de parochie O.L. Vrouw Onbevlekt Ontvangen te Pey, troffen we een bijlage aan onder de titel "Kruisen en Kapellen in de parochie Pey". Een aantal kruisen en kapellen werden hierin opgenomen met foto en een korte historische beschrijving. Een goed idee om deze monumentjes van devotie onder de aandacht en belangstelling van de mensen te brengen.*
- *Jaarverslagen en activiteiten van de diverse lokale en regionale werkgroepen en stichtingen ontvingen we graag op ons secretariaatsadres Munsterstraat 10, Postbus 470, 6040 AL Roermond t.a.v. H. Knoors.*

VANDALISME

Een groot aantal vrijwilligers in Limburg stelt veel tijd beschikbaar voor de instandhouding van wegkruisen en veldkapellen.

Elk kruis en elke kapel vraagt voortdurend aandacht en onderhoud en met bescheiden middelen wordt alles in het werk gesteld om dit Limburgse cultuurbezit te behouden.

Daarom doet het elke keer weer extra pijn wanneer een met veel zorg instandgehouden of weer heropgericht wegkruis moedwillig wordt beschadigd, waarbij meestal het corpus wordt vernield of verdwijnt.

Ook het interieur van wegkapellen schijnt meermalen aantrekkingskracht uit te oefenen op de vernielzucht van vandalen. Van verschillende kanten ontvingen wij in de afgelopen maanden berichten over vernielingen en vandalisme.

In Echt hebben onbekenden het corpus van een veldkruis in de buurtschap Berkelaar gehaald. Op de plaats waar het corpus hing was met viltstift de boodschap achtergelaten: "Jezus is even verstopperij aan het spelen".

In Roermond heeft een groepje jongeren op de avond van Goede Vrijdag het corpus van het kruisbeeld op de Keulsebaan beschadigd.

In de Telegraaf van 7 april 1993 stond onder de kop "Kruistocht tegen vanden - Bewoners Limburgs Eysden geschokt door vernieling crucifixen" een verhaal over de vernieling - binnen korte tijd - van een tweetal veldkruisen.

In de Limburger van 16 april 1993 stond een triest verhaal over vernielingen in een tweetal kapelletjes te Rimburch. Van de Mariakapel aan de Kerkveldweg was vrijwel het gehele interieur beschadigd. De schade aan de St. Jozefkapel was beperkt maar wel was het in deze kapel aanwezige boek met de namen van Rimburchse oorlogsslachtoffers verdwenen.

Deze opsomming van vernielingen en diefstal zal zeker niet compleet zijn. Gelukkig laten degenen, die de zorg voor kruis en kapel op hun schouders genomen hebben, zich hierdoor niet intimideren.

VAN SCHAKELSTATION NAAR ST. BLASIUSKAPEL.

Vorig jaar heeft MEGA-Limburg het voormalig schakelstation langs de Rijksweg tussen Cadier en Keer en Margraten, ter hoogte van Blankenberg, overgedragen aan de Stichting Wegkruisen en Kapellen gemeente Margraten.

De werkgroep Wegkruisen en Kapellen van de Vereniging tot Natuurbehoud Cadier en Keer, die deel uitmaakt van de Stichting, nam de verbouwing en inrichting voor haar rekening. Onder grote belangstelling en begeleiding van fanfare St. Blasius heeft pastoor van Frankenhuijsen op 4 oktober 1992 de plechtige inzegening verricht.

Toen de Stichting via de Gemeente het aanbod kreeg om het, in 1934 gebouwd, schakelhuisje als kapel in te richten, is over dit aanbod eerst goed nagedacht. De leden van de werkgroep zijn er namelijk geen voorstanders van om overal in hun dorp kapellen of wegkruisen op te richten. Het plaatsen van zo'n object moet volgens hun een duidelijke reden of functie hebben.

Argumenten om toch tot de verbouwing over te gaan, waren:

- langs de weg van Maastricht naar Vaals is nauwelijks een wegkapel te vinden;
- het schakelstation had reeds de contouren van een wegkapel, vele voorbijgangers dachten dat het gebouwtje een wegkapel was.

Gaande de rit kwam de werkgroep er achter dat de verbouwing van het schakelstation tot de kapel meer werk, en vooral meer kosten, met zich meebracht dan oorspronkelijk werd gedacht. Maar dat hadden de enthousiaste Keerdenaren er graag voor over. Cadier en Keer is een prachtige kapel rijker.

Waarom Sint Blasiuskapel?

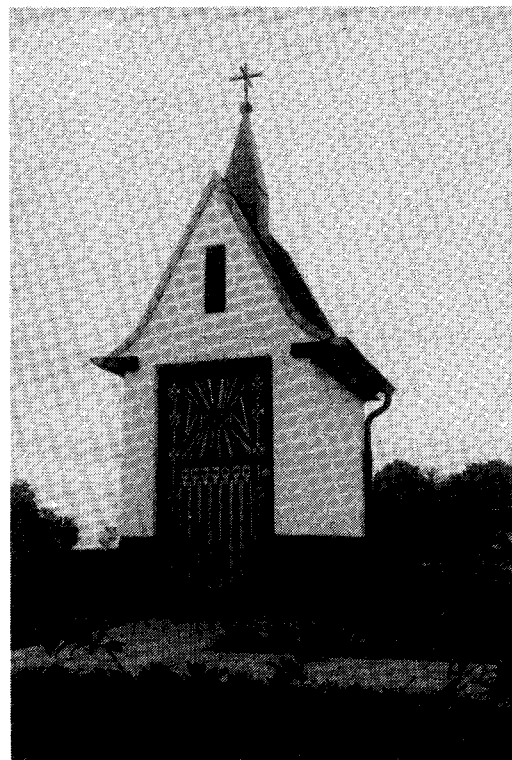
De keuze van Sint Blasius lag eigenlijk voor de hand. St. Blasius is de tweede patroonheilige van de parochie van de Heilige Kruisverheffing te Cadier en Keer. Begin deze eeuw (28 oktober 1904) werd zelfs door de toenmalige pastoor Christiaan Oliviers een Broederschap van Sint Blasius opgericht. De tekst van de statuten is bewaard gebleven. Tot in de jaren twintig kwamen honderden mensen naar Cadier en Keer om de relikwie van de H. Blasius te vereren. De heilige werd vooral aangeroepen tegen keelziekten. Rond zijn feestdag (3 februari) werd in Cadier en Keer altijd kermis gevierd, de zgn. Lichtmiskermis. Dat de heilige Blasius nog altijd een speciale plaats inneemt, daarvan getuigt de fanfare van Cadier en Keer, die naar de heilige genoemd is.

Bijzonderheden over de kapel

Eerst werd toestemming gevraagd aan de eigenaar van de grond, Graaf Cornet d' Elzius. Deze reageerde enthousiast. Vervolgens werd een dakruiter met een dubbelkruis geplaatst. Daarna is de oorspronkelijke (Mega)deur bewerkt door een leerling van de Academie voor Beeldende Kunst, Igor Pex. Hij heeft de symbolen uit de deur gefreesd en met aluminium strippen verfraaid. Verder is een zoektocht begonnen naar een Sins Blasiusbeeld. Honderden kilometers heeft de secretaris van de Stichting, Bert Melchior, afgelegd om een beeld te vinden. Uiteindelijk heeft hij in Batenburg een beeld kunnen kopen. Vooral na restauratie door de Margratenaar Jan Scheepers is het een prachtig beeld geworden.

Door samenwerking van de MEGA-Limburg, de gemeente Margraten, de Stichting Wegkruisen en Kapellen gemeente Margraten en de Werkgroep Wegkruisen en Kapellen van de Vereniging tot Natuurbehoud Cadier en Keer, is ons Limburgse land weer een stukje cultuurgoed rijker.

Jo Purnot,
coördinator werkgroep Cadier en Keer.

St. Blasiuskapel langs de Rijksweg tussen Cadier en Keer en Margraten.